

מילה לשמונה

במדרש תנחומא ילמדנו רבינו קטן לכמה נמול כך שנו רבותינו קטן נמול לשמונה מ"ט כשם שנמול יצחק אבינו והוא תמוה דמה שאל והא מקרא מלא הוא וכן שמנת ימים ימול וגם מה מביא הטעם כשם שנמול יצחק ובהגהות יד שאול על שו"ע יו"ד סי' רס"ו סי"א הביא שיש רוצים לומר שמי שנולד לשבעה חדשים שאין מלים אותו עד אחר שני חדשים, ונתלו בלשון שו"ת בן הצ"צ שנדפס בק"א של הצ"צ בסי' רכ"ח שמעשה היה בבכור פטר רחם שנולד לשבעה חדשים וחשו למולו עד אחר שני חדשים ומדלא גער בהם רק מפלפל לענין הפדיון אלמא אין למולו רק אחר ב' חדשים, ובהגהות יד שאול שם כ' שלא יתכן ד"ז שהרי מבואר בש"ס ופוסקים שנולד לו' נמול בשבת וע"כ שנימול לשמונה ושם בודאי היה סבה שלא יכלו למולו שהיה חולי וכך אמרו הרופאים ואין בכח יד אדם אפי' אם כגובה ארזים גבהו לחלוק על הש"ס והפוסקים שאמרו שנולד לשבעה נמול בשבת, וברור שמלים אותו תיכף מיד ומי שעושה כן פורק עול וראוי לכפאו בכל מיני כפיות שיקבל עול מלכות שמים ולא יפקפק על מצות מילה והוא רשע ומין וכופר, וכ' שיש להוכיח כן שהרי יצחק אבינו היה הראשון שנמול לשמונה ונולד לשבעה מקוטעים כדאי' בר"ה דף י"א ומבואר שלא המתינו עד שני חדשים, ובזה פי' המדרש הנ"ל שנסתפק בזה גופא בקטן שנולד קודם זמנו מתי נימול והוכיח ממילת יצחק שג"כ נולד קודם זמנו ומבואר שמלין אותו לשמונה ימים.

אם צריך לשתות את היין לפני שאומר קיים את הילד

גבי הברכה שאחר המילה שמוספים תפילת קיים את הילד ודנו בזה הראשונים אם חשיב הפסק, וע' בטור סי' רס"ה שכ' די"א דלא הוי הפסק וי"א שמוטעים להניוק קודם שיאמר את הפילה וי"א שיטעם בעצמו, שבמ"ב סי' תקצ"ב ס"ק י"ב כ' ועיין בדרך החיים שדעתו דבין הברכה עד סוף תקיעות דמיושב אסור להפסיק אפי' בתפילות לכן לא יאמר היה"ר הנדפס במחזורים בין התקיעות דמיושב רק יהרהר בלבו ואל יוציא בפיו או שיאמר היה"ר אחר גמר התקיעות דמיושב, ובשער הציון ס"ק ט"ו כ' "ודעת הגאון מהר"י עמדין בסדרו להקל בזה ולדעתו כוונת המ"א הוא להחמיר רק בין ברכה לתקיעה וע"כ במקום שנוהגין כן אין למחות בידם", וע' בס' ליקוט תשובות וחיידושים מהגרע"א סי' נ"א העתק ממנהגי ק"ק פוזן ע"פ הגרע"א באות ג' "גם הנהיג שלא לומר שום יהי רצון בין סדר אחד לחבירו לא התוקע ולא הצבור רק אחר שתקע כל הסדרים יאמר יהי רצון אחד ויכלול בו כל הסדרים".

וגבי תקיעות יש עוד ס' להתיר ע"פ ד' רב האי גאון שגם תשר"ת וגם תש"ת וגם תר"ת כשר, ומה שתיקן ר' אבהו לעשות כולם הוא רק שקיבץ את כל המנהגים אבל באמת בכל א' מהם יוצא, וא"כ אחר שעשה תשר"ת הרי כבר קיים אמצוה ואין כאן הפסק בין ברכה לתקיעה, אך יש חולקים שהוא באמת ספק ולשיטתם יש לדון כנ"ל.

ובס' כתב וחותם להגרע"א הובא שמנהג הגרע"א שהי' שותה קודם תפילת קיים את הילד, ואזיל לשי' שהנהיג שלא לומר את התפילות בין התקיעות.

וע' בטור סי' קפ"ט כתב אחי ה"ר יחיאל ז"ל נהגו להאריך בברכת הטוב והמטיב הרחמן בכמה גוונים ולא ידעתי מאין בא זה להרבות בבקשה בין ברהמ"ז לברכת כפה"ג ואפשר שנהגו לעשות כן מהא דאמרו (ברכות מו א) אורח מברך יר"מ וכו' ע"כ ונ"ל שאין בזה משום הפסק וגדולה מזו מצאנו בברכת המילה שמתפללין על הילד באמצע הברכה אחר שבירך כפה"ג ומפסיק בין ברכה

לשתיה עכ"ל, ולהסוברים שצריך לטעום לפני תפילת קיים את הילד לית' לראי' זו.

וע"ע מגן אברהם סימן תקפג ס"ק ב גבי אכילת הסימנים בליל ר"ה, "ואומרים משמע שאוכל תחלה ואח"כ אומר שלא להפסיק וכמ"ש סי' קס"ז סי' ובמ"צ כתב שאו' תחלה ואח"כ אוכל וצ"ל דס"ל דלא חשיב הפסק וכיוצא בזה כתב הב"ח בסי' תר"ה בשם התשב"ץ לו' זה חליפתי כו' בין ברכה לשחיטה דזה מקרי צורך שחיטה וכן בסוכה מברכין בין ברכה להמוציא ומ"מ ג"ל דלכתחלה יש לאכול קודם האמירה דאין זה צורך כ"כ ועוד דגם לצורך אין להפסיק לכתחלה כמ"ש בהג"ה".

וע' בשו"ע סי' תע"ה ס"א גבי כורך, ואומר זכר למקדש כהלל ואוכלן כו', ובבאוה"ל דן שאפשר שצריך לאכול ואח"כ לומר שלא יהא הפסק. ועוד העירו לד' הטור בסי' רצ"ט שאומרים השבעות בין הברלה לשתית הכוס.

צמח הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו צבי אליהו הלוי שמינברג שלימ"א

מלו בשבת שלא כדין אם

יאמרו ברכת כורת הברית

הנה יש לדון באופן שמלו בשבת ואחר המילה נתברר שהוא יוצא דופן שאין למולו בשבת ונמצא שחיללו שבת במילתו וא"כ אף שמילתו כשרה בדיעבד, אבל י"ל שלא יברך ברכת אשר קדש משום דהוי כמנאץ והרי ד"ז נאמר בין במזיד בין בשוגג בין לפניו בין לאחריה כמבואר ברמב"ם פ"ו מברכות. (וכעין זה יש לדון בקרא במגילת אסתר גולה, אם יברך אחריה ברכת הרב את ריבנו).

כמה מזבחות בנה אברהם אבינו

פכ"ב ט' ויבאו אל המקום אשר אמר לו הא-לקים ויבן שם אברהם את המזבח. בפ' בלק (במדבר כ"ג ד) ויקר א-לקים אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ופרש"י אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה ארבעה (בראשית יב) ויבן שם מזבח לד' הנראה אליו (שם) ויעתק משם ההרה וגו' (שם יג) ויאהל אברם וגו' ואחד בהר המוריה כו', והנה ביוצר לשבת הגדול בפיוט של קדושה אי' "ולמה נתינת דמו על המשקוף ושתי המזוזות שהן שלש מזבחות, במקום רואים אותם לחזות, זכר שלש מזבחות של אב המון נרמזות", והיינו דמה שבפסח מצרים היו צריכים ליתן מדמו על המשקוף ושתי המזוזות שהם ג' מזבחות כנגד ג' מזבחות שעשה אברהם, וצ"ע שהרי מבואר שאברהם עשה ד' מזבחות, וע' בס' תורת חיים עה"ת שהובא שם מהגר"ח שהעיר כן שברש"י מבואר דלא כהפיוט, וע"ש שהרי יש מחלוקת אם בליל הסדר צריך ג' מצות או ב' מצות, והגר"ח רצה לשנות לב' מצות, ואמר לו הגר"ר שמחה זעליג שלא ישנה כיון שביוצר לשבת הגדול בפיוט א-לקי הרוחות אי' "וכך אכיל יחצה אחת משלש מצות", והגר"ח כפי הנראה נתכוין להוכיח שגם בד"ז לא קימ"ל כהפיוט. ובאמת צ"ע מה שמבואר בפיוט שאברהם בנה ג' מזבחות והרי מבואר בכתוב ד' מזבחות, וברש"י פסחים דף ל' נתקשה בזה.

וני' דהנה בתרגום יונתן אי' ובנא תמן אברהם ית מדבחא דבנא אדם ואיתפכר במוי דטובענא ותב נח ובנייה ואתפכר בדרא דפלגותא כו', וע' ברמב"ם פ"ב

מהל' בית הבחירה ה"ב ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון כשנברא קרבן כו', ובד' התרגום יונתן מבואר שלא רק שהוא אותו מקום אלא הוא אותו מזבח ורק שנשבר וחזר אברהם ובנאו, וכ"ה בפרקי דר"א פל"א שדייק כן דלא כתיב ויבן אברהם מזבח וכמו שכתוב גבי נח (בראשית ה' כ') ויבן נח מזבח אלא ויבן אברהם את המזבח ומשמע המזבח שהיה כבר, (ולפי פירקי דר"א משמע שנח בנה מזבח חדש ולכן שם נאמר מזבח ולא המזבח, ולפי תרגום יונתן גם נח לא בנה מזבח חדש אלא את המזבח שבנה אדם הראשון ונשבר במבול), ולפ"ז י"ל דלכך לא מנאו הפיוט בכלל מזבחות שעשה אברהם, אלא מנה רק ג' מזבחות שהוזכרו בפ' לך לך שאברהם בנה בהם מזבח חדש, משא"כ כאן שבנה מזבח שהיה כבר.

והנה בונה בית חדש חוזר מעורכי המלחמה, ובסוטה מ"ג א' תנן ר' יהודה אומר אף הבונה בית על מכוננו לא היה חוזר, ופרש"י על מכוננו סתרו ובנאו כמדה ראשונה אינו חוזר דלאו חדש הוא הואיל ולא חידש להוסיף עליו כו', וע"ש בפיחמ"ש להרמב"ם דלא קימ"ל כו' יהודה, והנה מש"נ דלהכי לא חשיב מזבח כיון שכבר היה מזבח ונהרס, א"ש לפ"ד ר' יהודה שאם היה בית ונהרס וחזר ובנאו לא חשיב בית חדש, וד' רש"י שמנה גם את המזבח של העקידה ככלל מזבחות שבנה אברהם, א"ש כרבנן שג"ז חשיב בית חדש, וה"נ חשיב בניית מזבח מחדש, ואולי כל מה שלר' יהודה לא חשיב בית חדש הוא רק באופן שהוא עצמו סתרו ובנה מחדש, אבל אם נסתרו מעצמו ובנאו חשיב בית חדש.

זמן תפלת שחרית

ברכות כו ב' אברהם תיקן תפלת שחרית שנא' וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל ו עירובין כא א' אמר ליה רב חסדא למרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא אמרי אתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל דהוה תלתא פרסי בשבתא, אמאי סמכיתו אבורגנין, הא אמר אבוא דאבוא משמיה דרב אין בורגנין בכבל! נפק ואחוי ליה הנהו מתותא, דמבלען בשבעים אמה ושיריים. ופרש"י מברנש לבי כנישתא דדניאל בשבת, מקום היה בכבל ששם היה מתפלל דניאל, דכתיב וכיון פתיחן ליה בעילייתיה עכ"ל, וכפי הנראה שיש מעלה להתפלל במקום שהתפלל בו צדיק וע"כ הלכו כ"כ.

והנה מסתמא לא היו יוצאים קודם עה"ש כמבואר בתענית י' ע"ב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב, שנאמר הבקר אור והאנשים שלחו.

והנה שיעור מהלך מיל נחלקו ד"א שהוא י"ח רגעים וי"א כ"ד וי"א כ"ב ומחצה, ע' בכ"ז במ"ב ס' תנ"ט ס"ק ט"ו ובאוה"ל, והנה ג' פרסאות הם י"ב מיל, ואם מהלך מיל הוא י"ח רגעים הרי יותר משלש שעות וחצי, וא"כ הגיעו לפני סוף זמן תפלה, אבל אם שיעור מיל הוא כ"ד רגעים הרי זה ארבע שעות ובי' שלישי שעה, וא"כ הגיעו אחר סוף זמן תפלה שחרית.

ואולי אם מחשבים את השעות מהנך החמה, ואפשר שיצא בכי טוב הוא מעלות השחר, או דס"ל כמ"ד שתפלת השחר עד חצות, או שהיו באים לתפלת מוסף או לתפלת מנחה.

כוונה באבות

ברכות ל"ד ב' המתפלל צריך שיוכין את לבו בכלן אם אינו יכול לכוין בכולן יכוין את לבו באחת, א"ר חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות, בשו"ע ס' ק"א ס"א מבואר שכוונה באבות מעכבת.

ויל"ע בברכת מעין שבע אם נאמר ג"כ שכוונה באבות מעכבת, ואת"ל דמעכבת מסתבר שמעכב לא רק תיבות מגן אבות בדברו אלא מתחילת הברכה עד מגן אבות וכמו שברכת אבות מעכב הכוונה מפתחת הברכה עד חתימת מגן אבות. ואת"ל שברכת מעין שבע לא נאמר כוונה מעכבת באבות, א"כ יל"ע להמבואר הגרע"א על שו"ע סי' קי"ב ס"ה שאם לא אמר מוריד הגשם תפלת ליל שבת כיון שיוצא יד"ח בברכת מעין שבע ובה אין הזכרת גשמים א"כ כשמתפלל תפלה שלמה ולא הזכיר גשמים לא גרע מהתפלל מעין שבע שאין בה הזכרת גשמים, ולפ"ז אם נימא שאין כוונה באבות מעכבת בברכת מעין שבע הרי גם כשמתפלל תפלה שלמה נימא שלא תעכב כוונה באבות דלא גרע ממעין שבע.

חזרת הש"ץ

הנה מי שהתפלל ושמע חזרת הש"ץ ושוב הגיע לבית כנסת אחר וביקשו ממנו לעשות חזרת הש"ץ לאותה תפלה שכבר התפלל, בפשטות אפשר שהרי כל חזרת הש"ץ הרי הש"ץ עצמו כבר התפלל אלא שחוזר על התפלה להוציא מי שאינו בקי, ויצא מוציא, וה"נ כאן. ותפלה בלחש לא יחזור ויתפלל כמבואר במ"ב סי' קכ"ד ס"ק ה' כתבו האחרונים אם הש"ץ התפלל כבר בלחש ונודמן לו להתפלל חזרת הש"ץ בשביל צבור אחר לא יתפלל בלחש פעם שנית.

אבל יש לדון אם אירע בשמיני עצרת שהתפלל שחרית ומוסף (כותיקין) ושוב בא לבית כנסת אחר והיו צריכים שיתפלל חזרת הש"ץ של שחרית, שהרי כיון שכבר התפלל מוסף הרי צריך לומר מוריד הגשם, ואילו בשחרית אין אומרים מוריד הגשם, אם יכול כה"ג להיות ש"ץ ולהתפלל בלא מוריד הגשם. וכן נפ"מ ליו"ט ראשון של פסח שאומרים מוריד הגשם אם מי שכבר התפלל מוסף והפסיק לומר מוריד הגשם.

ושמעתי מפי מו"ר הגר"ד לנדו דאה"נ שא"י להיות ש"ץ בתפלת שחרית אחרי שצריך לומר מוריד הגשם.

שכח יעו"י בשבת שבתוך הרגל

הובא לעיל רעק"א סי' קי"ד ס"ה שהוכיח מהמג"א שיחיד שאמר ברכת מעין שבע בליל שבת יצא ולפ"ז בשכח בליל שבת להזכיר משיב הרוח אי"צ לחזור כי אם היה מתפלל מעין שבע היה יוצא והרי במעין שבע אין מזכירים גשמים. ואמר לי הגאון הר"ר נחום לבה שבלייל שבת חוה"מ פסח תשל"ה שכח מו"ר להזכיר יעלה ויבוא בתפילה ושאל את הגר"פ שרייבר זללה"ה אם דברי רעק"א נכונים גם לגבי יעו"י שהרי אין מזכירים במעין שבע, ונסתפקו בזה ולא הכריעו. ובאמת שבס' דעת תורה למהרש"ם [סי"ג] כ' שלפי רעק"א בשכח יעו"י בשבת אי"צ לחזור, אמנם הביה"ל בסוף סי' רס"ח הביא מהא"ר שלא יוצאים יד"ח בברכת מעין שבע בשבת שחל בו יו"ט לפי שאין מזכירים בה יו"ט, וכן כ' א"א מבוטשטש [ויל"ע] אם חולקים על הרעק"א או גם על המג"א.

ועי' כע"ז בגיליון זה ל"ה ר"ה תשפ"ב ממון הגר"ל להק' מ"ט מי ששכח המלך המשפט חוזר הרי אין אומרים כן בהביננו וא"כ לא היה צריך לעכב בתפילה ארוכה מיגו שהיה מתפלל הביננו.

ובעצם סברת הרעק"א צ"ב מה הטעם שתיקנו חז"ל לעיכובא להזכיר בכל התפילות גשמים חוץ ממעריב של ליל שבת. [מאת העורך].

שינוי מקום באבל

בשו"ע יו"ד סי' שצג סעיף ד הנהגים כשהם אבלים שלא לשנות מקומם בבית הכנסת בשבת, יפה הם עושים. הגה ויש אומרים שגם בשבת ישנה מקומו, וכן המנהג פשוט, ואין לשנות המנהג. נשאלה שאלה אם גם אשה צריכה לשנות מקומה בעזרת נשים.

יומא טבא לרבנן
ברון שיר ושבח הננו לבשר שו"ל
תוצאה הדרשה מספר צבא הלוי כתובות
ניתן להשיג בבית הרב ובמערכת

אחיו יצא ספד הרמ"ק נארכו צ"י הרב צל"ש קולאמן ופאחיווין ואין אלתות עידיה מאו"ר כ"ל.
קפ"ת הג"ח מ"א, אלתות הצרות ותכונות ופנ"ח אלתות וספ"י אלתות הג"ח וניתן לנסות אלת הצורך מ"א
0232641525 | ספ"ק | פאחיווין נארכו: צ"ע אלתות הג"ח | zellig747@gmail.com

נודב לע"נ
רבי יהודה זאב ליבוביץ זי"ע
שציווה: לרחם לוותר לעזור ולא
לצעוק על אף יהודי